

การก่อตัวและการเคลื่อนไหวทางการเมืองของประชาชน
กลุ่มเครือข่ายชุมชนอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าภูถ้ำ ภูกระแต
อำเภอเวียงน้อย จังหวัดขอนแก่น*

Formation and Political Movement of People Forest Conservation
and Restoration Community Networks, in Phu Thum and
Phu Kra Tae, Wang Noi District, Khon Kaen Province

อำนวย สังข์ช่วย

Amnuay Sangchuay

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

North Eastern University, Thailand

E-mail: amnuay_2489@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยที่นำไปสู่การก่อตัวของประชาชนกลุ่มเครือข่ายชุมชนอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าภูถ้ำ ภูกระแต อำเภอเวียงน้อย จังหวัดขอนแก่น 2) เพื่อศึกษาแนวทางการเคลื่อนไหวทางการเมืองของประชาชนกลุ่มเครือข่ายชุมชนอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าภูถ้ำ ภูกระแต อำเภอเวียงน้อย จังหวัดขอนแก่น และ 3) เพื่อศึกษาผลกระทบจากการเคลื่อนไหวทางการเมืองของประชาชนกลุ่มเครือข่ายชุมชนอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าภูถ้ำ ภูกระแต อำเภอเวียงน้อย จังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสำรวจเอกสารและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 3 กลุ่ม จำนวน 30 คน ประกอบด้วย 1) ประชาชนกลุ่มแกนนำ และประชาชนกลุ่มสมาชิกเครือข่ายชุมชนอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าภูถ้ำ ภูกระแต จำนวน 10 คน 2) กลุ่มข้าราชการและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ข้าราชการผู้บริหารองค์กรในพื้นที่ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้ เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 10 คน และ 3) กลุ่มนักวิชาการ สื่อมวลชน เจ้าหน้าที่องค์การพัฒนาเอกชน และประชาชนทั่วไป จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและบรรยายสรุปเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัจจัยที่นำไปสู่การก่อตัวของเครือข่าย มีสองปัจจัยประกอบด้วย 1) ปัจจัยภายนอกชุมชน คือ การเมืองแบบรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลาง ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ และปัจจัยภายในชุมชน

*ได้รับบทความ: 19 มิถุนายน 2561; แก้ไขบทความ: 24 มกราคม 2562; ตอรับตีพิมพ์: 14 กุมภาพันธ์ 2562

คือ การมีวัฒนธรรมชุมชนที่เข้มแข็ง มีการสร้างเครือข่ายในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ สมาชิกของเครือข่ายชุมชนที่มีจิตสำนึกทางประชาสังคม มีผู้นำเครือข่ายที่มีความสามารถในการกระตุ้นและผลักดันเครือข่าย

2) แนวทางการเคลื่อนไหวทางการเมือง พบว่า มีแนวทางที่หลากหลายได้แก่ มีการขยายพื้นที่ทางสังคมเพื่อสร้างแนวร่วม มีการรวมกลุ่มพนักงานกำลังขยายเครือข่าย การเดินขบวน การใช้วิธีการดื้อแพ่งและการอบรมอาสาสมัครพิทักษ์ป่า และ 3) ผลกระทบจากการเคลื่อนไหวทางการเมือง 3 ด้าน คือ ด้านการเมือง ประชาชนกลุ่มเครือข่ายมีความเข้มแข็ง มีอำนาจการต่อรองกับรัฐ สามารถจัดระเบียบการใช้ประโยชน์จากป่าสร้างความเข้มแข็งให้กับสมาชิกภายในกลุ่มเครือข่าย

2. แนวทางการเคลื่อนไหวทางการเมือง พบว่า มีแนวทางที่หลากหลาย ได้แก่ มีการขยายพื้นที่ทางสังคมเพื่อสร้างแนวร่วม มีการรวมกลุ่มพนักงานกำลังขยายเครือข่าย การเดินขบวน การใช้วิธีการดื้อแพ่งและการอบรมอาสาสมัครพิทักษ์ป่าๆ

3. ผลกระทบจากการเคลื่อนไหวทางการเมือง 3 ด้าน คือ 1) ด้านการเมือง ประชาชนกลุ่มเครือข่ายมีความเข้มแข็ง มีอำนาจการต่อรองกับรัฐ สามารถจัดระเบียบการใช้ประโยชน์จากป่าสร้างความเข้มแข็งให้กับสมาชิกภายในกลุ่มเครือข่าย 2) ด้านเศรษฐกิจ สามารถฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของป่า จนเกิดความอุดมสมบูรณ์ เพิ่มพูนทรัพยากรป่าไม้ พืชพันธุ์ของป่ามากขึ้นสมาชิกในชุมชนผู้หาของป่าได้ให้ข้อมูลว่าทรัพยากรป่า ชุมชน มีรายได้จากการหาของป่าขายและการทำมาหาอยู่หากิน จนได้รับการช่วยเหลือ สนับสนุนงบประมาณโครงการจากภาคส่วนอื่นๆ และ 3) ด้านสังคม เกิดมีแกนนำของประชาชนในการเฝ้าระวังรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและสามารถวางแผนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง เกิดความสัมพันธ์ของคนในชุมชนระหว่างชุมชนกับป่าไม้ มีกิจกรรมการปลูกป่า บวชป่า บุญสู่ขวัญบึงละหานนา ที่ผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมประเพณีกับพิธีกรรมทางศาสนา ทำให้เกิดสังคมแห่งการหวงแหน และมีจิตวิญญาณของนักอนุรักษ์เพิ่มมากขึ้น

คำสำคัญ: ประชาชนกลุ่มเครือข่ายชุมชน; การก่อตัวและการเคลื่อนไหวทางการเมือง; การอนุรักษ์ฟื้นฟูป่าภูถ้ำ ภูกระแต

Abstract

The purposes of this study were (1) to study the factors that cause the gathering of the people in the Community Forest Conservation and Restoration Network in Phu Thum and Phu Kra Tae, Wang Noi district, KhonKaen province, (2) to study the political movement method of the people in that area, (3) to study the impact of the political movement of the people in the area. This is a qualitative research. A questionnaire with an in-depth interview was used as the research tool. There were 30 participants divided

into three main groups as follows: (1) 10 leaders and members of the Community Forest Conservation and Restoration Network in Phu Thum and Phu Kra Tae, (2) 10 people who work as Sub-district Administrative Organization officers, local chief, village chief, and park rangers, (3) 10 people including academicians, journalists, non-governmental organization officers, and residents. The data were analyzed by using content analysis and were presented in a descriptive form.

The results show that:

1. There are two factors that lead to network formation. Factor outside the community are centralized political power in the middle national development strategy. The factors within the community are having a strong community culture create a network in the community effectively by members of the community network with civil society consciousness. There are network leaders with the ability to motivate and drive the network.

2. In terms of political movement guidelines, it was found that there are various approaches, including expanding social spaces. They create a coalition, groups joining forces to expand the marching network, using stubborn methods and training for forest protection volunteers.

3. The impact of political movements in 3 areas: 1) Political: people in the network group are strong. They have bargaining power with the state. They can organize utilization of the forest and strengthening members within the network group; 2) Economic aspects, they can restore forest fertility until abundance, increasing forest resources, more vegetation; members of the Forest Seeker community have provided information that the community forest resources are earning money from finding forest products and making a living; they have been trusted until being rescued, supported project budget from other sectors; 3) Social aspects there is a leader of people in the surveillance of natural resources and the environment who can plan the management of natural resources and the environment on a permanent basis continuously; the relationship of people in the community between communities and forests is created through a forest planting activity, forest ordination and merit-making forest to the lake “Lahan Na”. That combines culture, tradition and religious rituals causing a society of cherished people and the spirit of the conservationism is expounding.

Keywords: Public Community Networks; Formation and Political Movement; Conservation Restoration of Phu Tham and Phu Kra Tae

1. บทนำ

พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 และพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 ซึ่งเป็นการอ้างสิทธิยึดครองป่าทั้งหมดเป็นของรัฐโดยสมบูรณ์ เป็นการแย่งสิทธิการใช้สอยและควบคุมดูแลทรัพยากรป่าทั้งหมดของชุมชนที่เคยมีมาแต่เดิมไปจากราษฎรในท้องถิ่น (Phramaha Thainoi Yanamethi (Salangsing), Arunyawas and Panthachai, 2018 : 81-98) ยิ่งไปกว่านั้นรัฐยังได้อนุญาตให้เอกชนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงดำเนินการขอสัมปทานป่าไม้และตัดทวงผลประโยชน์จากทรัพยากรป่า โดยมีได้มีการดูแลให้ปลูกทดแทนตามหลักเกณฑ์อย่างถูกต้องแต่ประการใด ป่าจึงตกเป็นสมบัติใช้สอยของผู้มีอิทธิพลเพียงไม่กี่กลุ่ม คนจำนวนน้อยนี้สามารถตัดทวงผลประโยชน์มหาศาลในขณะที่ราษฎรในท้องถิ่น ซึ่งเคยเป็นผู้ใช้และดูแลรักษาป่ากลับถูกโยนบาปให้กลายเป็นผู้ทำลายป่าไป ในทางปฏิบัติการตราพระราชบัญญัติป่าไม้ก็มิได้มีการบังคับใช้โดยเคร่งครัดปล่อยให้เกิดอาการเรื้อรังมาเนิ่นนานในพื้นที่ป่าสงวนหลายแห่ง มีการจัดตั้งหมู่บ้านอย่างเป็นทางการ มีทะเบียนบ้าน มีการเก็บภาษีบำรุงท้องที่ มีโรงเรียนและสถานที่ราชการต่างๆ ซึ่งก็เท่ากับการยอมรับการดำรงอยู่ของชาวบ้านและชุมชนของพวกเขาอย่างชอบธรรม ทั้งๆ ที่ผิดกฎหมายของรัฐ ในเวลาต่อมารัฐเริ่มเอาจริงเอาจังกับการใช้กฎหมายบังคับ มีความพยายามที่จะอพยพชาวบ้านออกจากพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ มีความพยายามที่จะให้ธุรกิจเอกชนหรือผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่นได้เข้าที่ป่าสงวนในราคาถูก เพื่อสร้าง

สวนป่าปลูกไม้โตเร็ว จนทำให้เกิดความขัดแย้งอย่างรุนแรงเกี่ยวกับการเมืองเรื่องยุคาลิปตัสและสวนป่า การขับไล่ชาวบ้านออกจากพื้นที่ป่าสงวนยังก่อให้เกิดความขัดแย้งอย่างรุนแรง ดังเช่น กรณีโครงการจัดที่ทำกินให้กับราษฎรผู้ยากไร้ในพื้นที่ป่าสงวนเสื่อมโทรมหรือ คจก. (Santisombat, 2000 : 98)

การเคลื่อนไหวของประชาชนโลกทำให้เห็นภาพรวมของบทบาทของคนหลากหลายระดับตั้งแต่การลุกขึ้นเรียกร้องสิทธิในการจัดสรรทรัพยากรอย่างยั่งยืนของชนชั้นพื้นเมืองทั่วไปที่เผชิญกับปัญหาการใช้อำนาจ การรวมอำนาจ การรวมศูนย์อำนาจแบบเข้มข้นของภาครัฐและนายทุนข้ามชาติที่จะพยายามเข้ามาใช้อิทธิพลดึงทรัพยากรของชุมชนทั่วโลกให้กลายเป็นทรัพยากรที่มีปัจจัยราคาถูก จึงเกิดการต่อสู้ของชนชั้นกลางและเกิดปัญหาของชนชั้นในสังคมในหลายประเทศที่มีการเรียกร้องให้มีการแก้ไขข้อตกลงเรื่องการค้าระหว่างประเทศที่เอื้อประโยชน์ให้กับบริษัทข้ามชาตินาขนาดใหญ่ หรือแม้แต่ว่าการรวมตัวของกลุ่มนักวิชาการและองค์กรพัฒนาเอกชนทั้งในและระหว่างประเทศ เพื่อพยายามยกระดับแนวทางในการพัฒนาภาคเอกชนคนกลุ่มเล็กกลุ่มน้อยให้เป็นที่ยอมรับในสังคมโลก (Lertchusakul, 2003 : 109-110)

ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม จึงเป็นขบวนการปลุกประชาชนให้มีความตื่นตัว เพื่อสร้างอัตลักษณ์ความเป็นมนุษย์ของสังคมที่ปลอดจากการครอบครองของรัฐที่ปกครองโดยระบบเทคโนโลยี เครือข่ายโดยระบบการตลาดโลกการสร้างอัตลักษณ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของขบวนการทางสังคม

ที่มีใช้จุดมุ่งหมายสุดท้ายของการเคลื่อนไหวทางสังคมรวมกลุ่มรูปแบบหนึ่ง เพื่อท้าทายอำนาจรัฐอำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม แต่ด้วยจุดประสงค์และจุดมุ่งหมายเพื่อการสร้างสังคมใหม่ที่ดีกว่า ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมนี้อาจจะมีการขัดแย้งกับระบบคุณค่าทางสังคมเดิมแต่เป็นการต่อสู้เพื่อความเป็นไทของบุคคลภายในสังคมที่ประชาชนถูกครอบงำโดยภาครัฐและการตลาดโลกของสังคมยุคใหม่ (Phongphajit, 2002 : 7)

ประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอแวงน้อย จังหวัดขอนแก่น เกิดการเคลื่อนไหวในชุมชนที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญๆ ในหลายเรื่อง เช่น นโยบายของรัฐที่ไม่เคยถูกตั้งคำถามเลย แต่ได้ถูกตั้งคำถามเพิ่มมากขึ้น เช่น การเคลื่อนไหวขององค์กรประชาชนที่ทำให้สังคมเห็นว่า โครงการของรัฐมีประโยชน์ต่อประชาชน และมีความสำคัญต่อการดำรงชีพในเชิงนโยบาย จึงเป็นสิทธิและความชอบธรรมของกลุ่มองค์กรประชาชนประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอแวงน้อย จังหวัดขอนแก่น จึงได้รวมตัวกันเป็นกลุ่มของประชาชนในการเคลื่อนไหวที่เริ่มจากก้าวเล็กๆ เมื่อหลายสิบปีก่อน กลายเป็นความร่วมมือร่วมใจในการรักษา จึงได้รวมตัวกันปกป้องผืนป่าเพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าภูเก้า ภูกระแต อำเภอแวงน้อย จังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นป่าผืนสุดท้าย โดยมีหลักการในการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรของชุมชน การนำกระบวนการอนุรักษ์ป่า โดยให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วม เน้นวิถีวัฒนธรรม และความเกื้อกูลของคนในชุมชน ค้นหาและพัฒนาการใช้ทรัพยากรร่วมของชุมชนจนนำไปสู่ความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม

(Thipwong, 2009)

ปัญหาที่เป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาขององค์กรชุมชนอยู่ 2 ประการ คือ ภาครัฐและระบอบการเมืองที่มีฐานความคิดอยู่ในกระแสหลักในการพัฒนาที่เกิดจากส่วนกลางมากกว่าการปล่อยให้ประชาชนได้พัฒนา และสามารถยืนอยู่บนขาของตนเองได้ ชุมชนจะต้องปรับตัวและสร้างเครือข่ายและพัฒนาองค์กรให้สามารถต่อสู้กับกระแสของโลกาภิวัตน์ สร้างความเข้มแข็งจากภายใน ขณะเดียวกันภาครัฐและระบอบการเมืองจะต้องมีความจริงจังในการพัฒนาสร้างการเมืองที่มีความเข้มแข็งก่อให้เกิดผลดีต่อประชาชนทุกคนอย่างทั่วถึง ประการต่อมา รัฐต้องส่งเสริมให้คนในชุมชนท้องถิ่น ได้มีโอกาสเรียนรู้ในอัตลักษณ์ความเป็นตัวตนอย่างเป็นรูปธรรม บนพื้นฐานของทุนทางสังคม วัฒนธรรม และองค์ความรู้ใหม่ที่เพียงพอที่จะดำรงตนในบริบทสถานการณ์โลก การเรียนรู้ของปัจเจกบุคคลในชุมชนถึงความรับผิดชอบอันพึงมีต่อชุมชนและสังคมร่วมกัน พัฒนาเพื่อป่าและชุมชนสามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องการก่อตัวและการเคลื่อนไหวของประชาชนทางการเมืองของกลุ่มเครือข่ายชุมชนอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าภูเก้า ภูกระแต อำเภอแวงน้อย จังหวัดขอนแก่น เพื่อศึกษาปัจจัยในการก่อตัวของประชาชนกลุ่มเครือข่ายชุมชนอนุรักษ์ป่าภูเก้า ภูกระแต รวมถึงศึกษาแนวทางการเคลื่อนไหวของขบวนการทางการเมืองภาคประชาชนและผลกระทบจากการเคลื่อนไหว ที่เกิดจากการก่อตัวทางการเมืองของภาคประชาชน เพื่อการ

พัฒนาการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าภูถ้ำ ภูกระแต อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่นที่ยั่งยืนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่นำไปสู่การก่อตัวของประชาชนกลุ่มเครือข่ายชุมชนอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าภูถ้ำ ภูกระแต อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาแนวทางการเคลื่อนไหวทางการเมืองของประชาชนกลุ่มเครือข่ายชุมชนอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าภูถ้ำ ภูกระแต อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น
3. เพื่อศึกษาผลกระทบจากการก่อตัวและการเคลื่อนไหวทางการเมืองของประชาชนกลุ่มเครือข่ายชุมชนอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าภูถ้ำ ภูกระแต อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษา 1) ปัจจัยที่นำไปสู่การก่อตัว ซึ่งแบ่งออกเป็นปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน มีรูปแบบการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อเครือข่ายชุมชนท้องถิ่น 2) ศึกษาแนวทางการเคลื่อนไหวของประชาชนกลุ่มเครือข่ายชุมชนอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าภูถ้ำ ภูกระแต อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น โดยนำแนวคิดการเคลื่อนไหวทางสังคมและแนวคิดวัฒนธรรมชุมชน มาเป็นกรอบในการอธิบาย การขยายพื้นที่ทางสังคมเพื่อสร้างแนวร่วม การเดินขบวน การรวมกลุ่มผลักดันการขยาย

เครือข่าย การต่อสู้แพ่ง และการอบรมอาสาสมัครพิทักษ์ป่า และ 3) ศึกษาผลกระทบจากการก่อตัวและการเคลื่อนไหวทางการเมืองของประชาชนกลุ่มเครือข่ายชุมชนอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าภูถ้ำ ภูกระแต อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น เป็นผลกระทบภายนอก ทางการเมืองทางเศรษฐกิจและทางสังคมภายใน ได้แก่ ทางกายภาพ เครือข่ายทางการเมือง การพัฒนาแกนนำ การสร้างแกนนำทางการเมือง การประสานความร่วมมือ และการได้รับงบประมาณเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเจาะลึก (In Depth Interview)

ประชากรกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูล จำนวน 30 คน จำแนกออกเป็นเพศ ได้แก่ หญิง และชาย อายุ 18-30 ปี อายุ 31-50 ปี และอายุ 51 ปีขึ้นไป ระดับการศึกษา ได้แก่ ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อุดมศึกษา และอาชีพ ได้แก่ รับราชการ รับจ้าง ค้าขาย ทำนา และทำไร่ ประชาชนกลุ่มเครือข่ายผู้ให้ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบสัมภาษณ์เจาะลึก คัดเลือกโดยวิธีเจาะจงตามสถานการณ์ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) ประชาชนกลุ่มแกนนำการก่อตัวของประชาชนกลุ่มเครือข่าย จำนวน 10 คน 2) ประชาชนที่เป็นสมาชิกกลุ่มเครือข่ายชุมชนอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าภูถ้ำ ภูกระแต จำนวน 10 คน และ 3) ประชาชนกลุ่มนักวิชาการ ที่เป็นอาจารย์ผู้สอนในสถาบันการศึกษา สื่อมวลชน เจ้าหน้าที่ขององค์การพัฒนาเอกชน และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจำนวน 10 คน สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

4. สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล พบว่า จำนวนของผู้ให้ข้อมูล เรื่อง การก่อตัวและการเคลื่อนไหวทางการเมืองของประชาชน กลุ่มเครือข่ายชุมชนอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าภูเก้า ภูกระแต อำเภอเวียงน้อย จังหวัดขอนแก่น พบว่า มีจำนวนผู้ให้ข้อมูล 30 คน พบว่า เป็นเพศชาย ทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 100 จำแนกออกได้ดังนี้ 1) จำแนกออกเป็น อายุ มีจำนวนทั้งหมด 30 คน พบว่า มีจำนวนมากที่สุด อายุ 31-50 ปี จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 63.3 รองลงมา พบว่า อายุ 18-30 ปี จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 20 และอายุ 51 ปี ขึ้นไป จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 16.7 2) จำแนกออกเป็นระดับการศึกษา มีจำนวนทั้งหมด 30 คน พบว่า ระดับมัธยมศึกษา จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 40 รองลงมา มีระดับประถมศึกษา จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 30 และระดับอุดมศึกษา มีจำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 30 และ 3) จำแนกออกเป็นอาชีพ มีจำนวนทั้งหมด 30 คน พบว่า เป็นอาชีพรับราชการ มีจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 40 รองลงมา อาชีพทำนา จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 6 และอาชีพรับจ้าง มีจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 16.7 อาชีพค้าขาย จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 13.3 และอาชีพทำไร่ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 20

2. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่นำไปสู่การก่อตัวของเครือข่ายพบว่า มี 2 ปัจจัย ประกอบด้วย ปัจจัยภายนอกชุมชน คือ การเมืองแบบรวมศูนย์ อำนาจไว้ส่วนกลาง มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชน และปัจจัยภายในชุมชน คือ การมี

วัฒนธรรมชุมชนที่เข้มแข็ง มีการสร้างเครือข่ายในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ และสมาชิกของเครือข่ายชุมชนที่มีจิตสำนึกทางประชาสังคม มีผู้นำเครือข่ายที่มีความสามารถในการกระตุ้นและผลักดันเครือข่ายชุมชนอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าภูเก้า ภูกระแต อำเภอเวียงน้อย จังหวัดขอนแก่นที่เข้มแข็ง

3. แนวทางการเคลื่อนไหวทางการเมือง พบว่า มีแนวทางที่หลากหลายได้แก่ มีการขยายพื้นที่ทางสังคมเพื่อสร้างแนวร่วม มีการรวมกลุ่มชนีกกำลังขยายเครือข่าย การเดินขบวน การใช้วิธีการตื้อแพ่งและการอบรมอาสาสมัครพิทักษ์ป่า

4. ผลกระทบจากการเคลื่อนไหวทางการเมือง 3 ด้าน คือ 1) ด้านการเมืองประชาชน กลุ่มเครือข่ายมีความเข้มแข็ง มีอำนาจการต่อรองกับรัฐ สามารถจัดระเบียบการใช้ประโยชน์จากป่า สร้างความเข้มแข็งให้กับสมาชิกภายในกลุ่มเครือข่าย 2) ด้านเศรษฐกิจ สามารถฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของป่า จนเกิดความอุดมสมบูรณ์เพิ่มพูนทรัพยากรป่าพืชพันธุ์ของป่ามากขึ้นสมาชิกในชุมชนผู้หาของป่าได้ให้ข้อมูลว่าทรัพยากรป่าชุมชน มีรายได้จากการหาของป่าขายและการทำมาหาอยู่หากิน จนได้รับการช่วยเหลือ สนับสนุนงบประมาณโครงการจากภาคส่วนอื่นๆ และ 3) ด้านสังคม เกิดมีแกนนำของประชาชนในการเฝ้าระวังรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและสามารถวางแผนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง เกิดความสัมพันธ์ของคนในชุมชนระหว่างชุมชนกับป่าไม้ มีกิจกรรมการปลูกป่า บวชป่า บุญสู่ขวัญบึงละหานนาที่ผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมประเพณีกับพิธีกรรมทาง

ศาสนา ทำให้เกิดสังคมแห่งการหวงแหน และมีจิตวิญญาณของนักอนุรักษ์เพิ่มมากขึ้น

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ ปัจจัยการก่อตัวและการเคลื่อนไหวทางการเมืองของประชาชนกลุ่มเครือข่ายชุมชนอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าภูเก้า ภูกระแต อำเภอน้อย จังหวัดขอนแก่น พบว่า ได้มีการรวมตัวของประชาชนจัดตั้งเป็นประชาชนกลุ่มเครือข่ายชุมชนอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าภูเก้า ภูกระแต อำเภอน้อย จังหวัดขอนแก่นขึ้น เพื่อตอบโต้ในลักษณะต่างๆ การเกิดกลุ่มเครือข่ายชุมชนอนุรักษ์และฟื้นฟูป่า ภายใต้ความไม่ไว้วางใจในระบบที่เป็นอยู่ของระบบการเมืองของรัฐ ระบบการตัดสินใจเชิงนโยบาย ตั้งคำถามกับโครงการนโยบาย ยุทธศาสตร์การพัฒนาและมาตรการของรัฐ ภาคเอกชน ที่จะเข้ามาจัดการในพื้นที่ป่าที่ขาดจากการตรวจสอบ อย่างรอบด้านจากประชาชน มีลักษณะที่ต้องการปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ เชิงอำนาจระหว่างรัฐ ซึ่งมีใช้การช่วงชิงอำนาจรัฐ ขบวนการเคลื่อนไหวมีลักษณะเป็นการต่อสู้ทางวาทกรรมการสู้ในเชิงสัญลักษณ์เพื่อกำหนดตำแหน่งแห่งที่ทางสังคมหรือสร้างความชอบธรรมให้กับขบวนการเคลื่อนไหว โดยการเรียกร้องสิทธิการตัดสินใจตนเอง สิทธิในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมที่ได้รับตกทอดจากบรรพชน ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่นี้ เป็นขบวนการเคลื่อนไหวของประชาชนคนธรรมดาทั่วไป ที่ไม่ได้เคลื่อนไหวในฐานะตัวแทนของชนชั้นใดชั้นหนึ่ง และไม่ได้เป็นไป

เพื่อผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่เป็นไปเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน ที่เป็นปัญหาร่วมกัน การเคลื่อนไหวทางการเมืองของประชาชน มิใช่มีการนำเสนอมุมมองคัดค้านนโยบาย โครงการภาครัฐเท่านั้น แต่เป็นการนำเสนอวิถีชีวิต วัฒนธรรมของชุมชนต่อพื้นที่สาธารณะ ผ่านสื่อไปยังภาคส่วนต่างๆ ตลอดจนจะสะท้อนและตอบโต้กระบวนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของรัฐ ขบวนการภาคประชาชนให้เป็นผู้ ผ่านพื้นที่เพื่อบอกเล่าการจัดการทรัพยากรโดยภาคประชาชน สังคมที่ปราศจากภาครัฐ และสามารถจัดการได้ผลดีในระดับหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของซูชัย ศุภวงศ์ (Supawong, 1997 : 6) ได้อธิบายว่า การก่อตัวและการพัฒนาการของภาคประชาสังคม ประชาสังคม ได้มีมาช้านานในสังคมไทยในรูปแบบต่างๆ ทั้งที่เป็นการแก้ไขปัญหเฉพาะหน้า เฉพาะกลุ่ม หรือมีจิตสำนึกร่วมกันในการแก้ปัญหาสังคม จะเห็นได้จากกลุ่มคน ชมรม หรือองค์กร มีการร่วมมือกันแก้ไขปัญหและ/หรือผลักดันให้เกิดการแก้ไขปัญหในระดับต่างๆ เช่น คนจีนโพ้นทะเลรวมกลุ่มกันเป็นสมาคมจีน โดยมีจิตสำนึกร่วมกันในการช่วยเหลือเกื้อกูลคนในสังคมเดียวกัน การก่อตัวและการพัฒนาการของประชาสังคม เกิดขึ้นเนื่องจากประชาชนต้องเผชิญกับปัญหาหรือเหตุการณ์ต่างๆ ที่มีความสำคัญและได้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการดำรงชีวิต คุณภาพสิ่งแวดล้อม ต่อชุมชน และ/หรือสังคมฯ เกิดการรวมตัว รวมกลุ่มกันเพื่อผลักดันการแก้ไขปัญหาของตน ขณะเดียวกันความซับซ้อนของปัญหาก็ไม่อาจดำเนินการโดยลำพังองค์กรใดองค์กรหนึ่ง

ได้หากแต่ต้องรวมตัว รวมกลุ่ม รวมพลังกันของทุกส่วนในสังคม จึงจะแก้ปัญหาได้ เกิดเป็นภาคประชาสังคมขึ้น

2. ผลการวิเคราะห์แนวทางการเคลื่อนไหวทางการเมืองของประชาชนกลุ่มเครือข่ายชุมชนอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าภูเก้า ภูกระแต อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น พบว่า มีรูปแบบการเคลื่อนไหวที่หลากหลาย ได้แก่ การขยายพื้นที่ทางสังคมเพื่อสร้างแนวร่วม การเดินขบวน การรวมกลุ่มฝึกกำลังขยายเครือข่ายองค์กรประชาชน การต่อแฟ้มการอบรมอาสาสมัครพิทักษ์ป่า จะเห็นได้ว่ากลุ่มเครือข่ายชุมชนอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าภูเก้า ภูกระแต มีรูปแบบการเคลื่อนไหวที่ทำให้เห็นถึงตัวตนทางสังคมของกลุ่มอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าภูเก้า ภูกระแต ภายใต้สภาวะความรับผิดชอบส่งผลการดำรงอยู่อย่างยากไร้ และถูกลดทอนความสามารถในการจัดการทรัพยากรของชุมชนนั้น กลุ่มอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าภูเก้า ภูกระแต ได้หันมาใช้ในการเคลื่อนไหวที่หลากหลายรูปแบบหนึ่ง เพื่อปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์เชิงอำนาจกับกลุ่มต่างๆ ทั้งภายนอก เช่น รัฐ องค์กรการบริหารส่วนตำบล องค์กรการบริหารส่วนจังหวัด และภายในชุมชน โดยเป็นการต่อสู้ดิ้นรนที่ไม่จำกัดเฉพาะแต่ทรัพยากรทางวัตถุเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการต่อสู้ทางวัฒนธรรมและการต่อสู้ในเชิงสัญลักษณ์ด้วย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของประภาส ปิ่นตอกแต่ง (Pintoktaeng, 1997 : 163-168) ที่สรุปว่า มีรูปแบบในการเคลื่อนไหวทางการเมืองในลักษณะการเผชิญหน้า เรียกร้อง และกดดันเพื่อให้รัฐเปลี่ยนแปลงนโยบาย ลักษณะสำคัญคือเป็นวิธีการที่ไม่ต้องการความเอาใจจริงเอา

ใจความทุ่มเทสูง แต่สามารถดึงดูดผู้เข้าร่วมจำนวนมากได้ สามารถสะท้อนถึงนัยแห่งความคาดหวังของผู้เข้าร่วมที่เกิดขึ้นจนมีลักษณะกลายเป็นวิธีการเชิงสถาบัน ที่ทำให้ขาดการทำลายต่อระบบปกติที่เป็นอยู่ เช่น การเดินขบวน (Demonstration) และการนัดหยุดงาน (Strike) ซึ่งทั้งสองวิธีการนี้ได้กลายเป็นการต่อรองเชิงสถาบันที่มีพิธีกรรมกฎเกณฑ์ที่ตายตัว และความคาดหวังที่ชัดเจนระหว่างผู้ที่ทำร้ายและผู้ที่เผชิญหน้าด้วยวิธีการดังกล่าวนี้ อาจผนวกด้วยวิธีการรูปแบบอื่นๆ เช่น การเดินขบวนเพื่อหาเสียงสนับสนุนจากชุมชนรอบข้าง สื่อมวลชน การปิดโรงงาน การยึดโรงงาน สถานที่ทำงาน ฯลฯ

3. ผลการวิเคราะห์ผลกระทบจากก่อตัวและการเคลื่อนไหวทางการเมืองของประชาชนกลุ่มเครือข่ายชุมชนอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าภูเก้า ภูกระแต อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น พบว่า 1) ด้านการเมืองการเคลื่อนไหวของภาคประชาชนกลุ่มเครือข่าย เกิดการประสานความร่วมมืออย่างต่อเนื่องทำให้สมาคมเพื่อนภู สามารถผลักดันแผนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติเข้าสู่หน่วยงานต่างๆ และเกิดแผนงานกิจกรรมที่ทำร่วมกัน อันเป็นการปรับระดับความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและเอกชน สร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและอนุรักษ์ป่าร่วมกัน 2) ด้านเศรษฐกิจ การเคลื่อนไหวของประชาชนกลุ่มเครือข่ายการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าภูเก้า ภูกระแต ได้ดำเนินงานประสบผลสำเร็จในด้านการฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของป่าภูเก้า ภูกระแต ได้เกิดความอุดมสมบูรณ์ การเพิ่มขึ้นของทรัพยากรป่าพืชพันธุ์ของป่ากินได้มีมากขึ้น ตัวชี้วัดนี้

ได้จากสมาชิกในชุมชนผู้หาของป่าได้ให้ข้อมูลว่า ทรัพยากรป่าเพิ่มขึ้น ชุมชน มีรายได้จากการหาของป่าขายและหาอยู่หากิน ลดรายจ่ายตามช่วงฤดูกาลที่ของป่ามี ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าภูเก้า ภูกระแตสามารถสร้างรายได้และลดรายจ่ายให้กับสมาชิกในชุมชน และที่สำคัญการรักษাপ่าเป็นการรักษาพื้นที่เพื่อการเลี้ยงสัตว์ เพราะการเลี้ยงสัตว์ถือได้ว่าเป็นการสะสมกองทุนเพื่อชีวิต และขายเพื่อนำไปใช้จ่ายเมื่อเวลาเกิดความจำเป็น และ 3) ด้านสังคม การเคลื่อนไหวของประชาชนกลุ่มเครือข่ายเกิดแกนนำชาวบ้านในการเฝ้าระวังรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสามารถวางแผนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง คนในชุมชนได้พบปะสังสรรค์ในงานกิจกรรมด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติเกิดความสัมพันธ์ของคนในชุมชนและระหว่างชุมชน โดยใช้กิจกรรมเป็นสื่อกลาง เช่น การปลูกป่า บวชป่า บุญสู่ขวัญบึงละหานนา ซึ่งกิจกรรมต่างๆ ได้ผสมผสานวัฒนธรรมประเพณี และพิธีกรรมทางศาสนาเข้าไปด้วย ทำให้เกิดสังคมแห่งการหวงแหน และมีวิถียุณของนกออนุรักษ์เพิ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของฉลาดชาย รมิตานนท์ (Ramitanon, 2003 : 94) เรื่องเอ็นจิโอ: ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมตามระบอบประชาธิปไตย ที่ว่าขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมนอกจากจะเปิดโอกาสให้คนหลากหลาย ทั้งทางความคิด ความเชื่อ และปฏิบัติการได้มีโอกาสเคลื่อนไหวแล้ว ยังเปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ไม่ต้องสังกัดพรรคการเมืองเป็นเรื่องดีสำหรับประชาธิปไตย เป็นทางเลือกสำหรับสังคม

สมัยใหม่ที่มีความคิดแตกต่างและหลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของไชยรัตน์ เจริญสิน โอฟาร (Charoensin-o-larn, 1995 : 64) เรื่อง ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมใหม่โดยได้สรุป ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมใหม่ ประการที่หนึ่ง ขบวนการเคลื่อนไหวเหล่านี้ ไม่ได้อยู่บนพื้นฐานของชนชั้นเพียงอย่างเดียว ประการที่สอง ประเด็นการเรียกร้องไม่ใช่เรื่องเดิมๆ ที่เป็นผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่เป็นเรื่องของคนจำนวนมากจากหลายกลุ่มหลายชนชั้น ประการที่สาม ผู้เรียกร้องมีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวด้วยตนเอง ไม่ใช่การเรียกร้องผ่านกลไกของรัฐหรือกลไกทางการเมือง และประการที่สี่ เป้าหมายของการเรียกร้องต้องการสร้าง กติกาหรือกฎหมายชุดใหม่ในการดำรงชีวิต ไม่ใช่การช่วงชิงอำนาจของรัฐ ดังเช่น ขบวนการเคลื่อนไหวที่เป็นมาในอดีต

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรจัดให้มีการประชุมสัมมนาเผยแพร่ให้ประชาชนกลุ่มเครือข่ายประชาชนโดยทั่วไป ได้รับทราบถึงปัจจัยในการสร้างความเข้มแข็งของภาคประชาชน อันจะนำไปสู่การพัฒนา รูปแบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนอย่างแท้จริง

1.2 ควรมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ปัจจัยสำคัญที่นำมาสู่การก่อตัวของขบวนการภาคประชาชน ด้วยกระแสของการค้าเสรี ทุนนิยมเสรี โลกาภิวัตน์ โครงการของภาครัฐ ที่เน้นการสร้าง

ความเป็นเมือง เน้นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เป็นสำคัญ ขาดความคำนึงถึง วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ของชุมชน/ท้องถิ่น ได้เข้ามาดูดซับเอาทรัพยากร ของท้องถิ่น ทำให้ภาคประชาชนอ่อนแอ ถูกจำกัด สิทธิ เสรีภาพ ซึ่งส่งผลกระทบทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัย ไปใช้ประโยชน์

2.1 ด้านปัจจัยที่นำไปสู่การก่อตัว ควรส่งเสริมให้มีผู้นำหรือแกนนำที่มีความเด่นชัด ในการขยายผลการก่อตัว การก่อเกิด การจัดตั้ง ทางการเมืองภาคประชาชนในแง่กฎหมาย เชิงประจักษ์ต่อสาธารณชน มีภาพลักษณ์ที่ได้รับการยอมรับศรัทธา ตลอดจนมีคุณลักษณะของผู้นำ ที่ดี ควรมีการแสวงหาสมาชิกร่วมขบวนการที่มีความหลากหลาย และควรมีการจัดระบบองค์กร ภาคประชาชนมีระบบการบริหารงานในลักษณะเปิด สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ เป็นขบวนการ มีความโปร่งใส มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ กติกา การตรวจสอบงบประมาณ

2.2 ด้านการเคลื่อนไหวทางการเมือง ควรยกระดับยุทธศาสตร์พื้นฐานของขบวนการภาค ประชาชนในเชิงปริมาณ การขยายเชื่อมโยงกลุ่ม เพื่อสร้างอำนาจการต่อรองทางนโยบายการต่อสู้ ทางสังคม ควรยกระดับสถานภาพสิทธิประชาชน สิทธิชุมชนในเชิงนโยบายทุกมิติสิทธิต่อฐาน ทรัพยากร สิทธิในที่อยู่อาศัย สิทธิในเศรษฐกิจ สิทธิผู้บริโภคแรงงาน โดยมีรัฐธรรมนูญเป็นจุดเชื่อม ต่อระหว่างการเมืองในระบบกับการเมืองภาค ประชาชนและระบบราชการ ควรผลักดันให้เกิด

โครงสร้างกลไกใหม่ๆ ขึ้นมา เพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วม ของประชาชนให้มากยิ่งขึ้น ควรมีการพัฒนา กลุ่ม เครือข่ายภาคประชาชน ให้มีการจัดรูปขบวน เคลื่อนไหวที่หลากหลาย การสร้างพันธมิตรทาง ยุทธศาสตร์ที่หลากหลาย รายกลุ่ม ควรดำเนินการ ส่งเสริมการต่อสู้ด้วยวิธีการขยายสิทธิประชาธิปไตย เน้นการเมืองแบบเลือกตั้งผู้แทนมาเป็นการเมือง แบบมีส่วนร่วม ยกย่องประเด็นการต่อสู้ให้เป็น ประเด็นของปัญหาทางสังคมเพิ่มความสามารถใน การประเมินวัฒนธรรมอำนาจที่แฝงฝังในสังคมไทย ได้อย่างลึกซึ้งเพื่อสร้างพื้นที่การต่อสู้ทางวัฒนธรรม การเมืองให้รองรับกับวิถีคิด การเคลื่อนไหวตัวตน ของขบวนการของประชาชน

2.3 ด้านผลกระทบจากการเคลื่อนไหว ของกลุ่ม

2.3.1 ผลกระทบภายนอก ควรมีการร่วมมือกับภาครัฐและเอกชน กำหนด แผนยุทธศาสตร์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรอย่าง ยั่งยืน มีการกำหนดเป็นวาระประชาชนและกำหนด เป็นกฎหมายที่สามารถปฏิบัติร่วมกัน จัดสร้างศูนย์ การเรียนรู้ธรรมชาติ ศึกษาค้นคว้า วิจัยจากการ ปฏิบัติงานจริง สร้างองค์ความรู้ และภูมิปัญญา จากท้องถิ่น และพัฒนาวิสาหกิจชุมชน สร้างงาน สร้างรายได้ บนฐานวัฒนธรรมชุมชน เน้นการ พึ่งพาปัจจัยภายในชุมชนเป็นสำคัญ

2.3.2 ผลกระทบภายในควรจัด ระบบบริหารจัดการภายในกลุ่มให้เป็นระบบ จัดทำบัญชีรายรับ รายจ่ายที่ชัดเจนและมีความ โปร่งใสในการดำเนินงาน ควรส่งเสริมรูปแบบการ ดำเนินงานเน้นการมีส่วนร่วมจากประชาชน

ทุกภาคส่วน สร้างการยอมรับและพัฒนาแกนนำ และสร้างทัศนคติที่ดีของสมาชิกกลุ่มต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษาถึงการก่อตัวของภาคประชาชนในจังหวัดหรืออำเภอที่ใกล้เคียงว่า จะได้ผลการวิจัยเช่นเดียวกันหรือไม่ เพื่อนำผลการ

วิจัยมาปรับปรุง แก้ไข เพื่อประโยชน์ต่อสังคมต่อไป

3.2 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบถึง

ประเด็นการก่อตัว และรูปแบบการเคลื่อนไหวของประชาชนกลุ่มเครือข่ายการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในชุมชนแต่ละชุมชน เพื่อหาแนวทางที่อาจนำไปสู่การพัฒนาประชาคมในชุมชนได้อย่างยั่งยืน

References

- Charoensin-o-larn, C. (1995). New Politics New Social Movement and the New Development Discourse. *Thammasat Journal*, 21(1), 76-119.
- Lertchusakul, K. (2003). *Look and Face World Social Forum Same Sky 1,2* (April-June).
- Phongphaijit, P. (2002). *Way of Life, How to Fight the Contemporary People Movement*. Chiang Mai : Kanghan Publishing.
- Phramaha Thainoi Yanamethi (Salangsing), Arunyawas, S. and Panthachai, S. (2018). Policy and Mechanism of Community Forest Management of the People and Local Administration in the Northeast. *Dhammathas Academic Journal*, 18(2), 81-98
- Pintokaeng, P. (1997). The Politics of Environmental Folklore Movement in Thai Society. *Political Science*. Graduate School : Chulalongkorn University.
- Ramitanon, C. (2003). NGOs in a Democratic Social Movement. *Siamrat Weekly Review*, 49, 35 (24 - 30 January 2003).
- Santisombat, Y. (2000). *State, Community and Resource Management Policy: Knowledge Survey Department of Sociology and Anthropology Faculty of Social Sciences*. Chiang Mai : Chiang Mai University.
- Supawong, C. (1997). *Development Concepts and Considerations about Thai Civil Society, Civil Society Views Thinkers in Thai Society (Editor)*. Bangkok : Matichon.
- Thipwong, P. (2009). Coordinator for the People Conservation and Rehabilitation Group, Phu Tham PhuKrata Prida Naree Kham 668/24, Nai Mueang Subdistrict, Mueang KhonKaen District, Khon Kaen Province.